

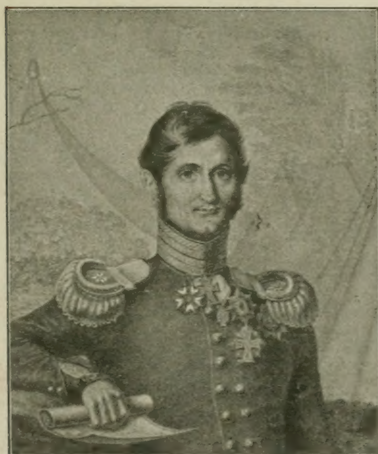
Thorsoe, Alexander
Hertug Vilhelm af
Glucksborg

ALEX. THORSØE

HERTUG VILHELM

AF GLÜCKSBORG

KONG FREDERIK DEN OTTENDES BEDSTEFADER



ODENSE - MILO'SKE BOGHANDELS FORLAG - 1907

294

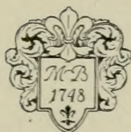
HERTUG VILHELM AF GLÜCKSBORG

HERTUG VILHELM
AF GLÜCKSBORG

KONG FREDERIK DEN OTTENDES BEDSTEFADER

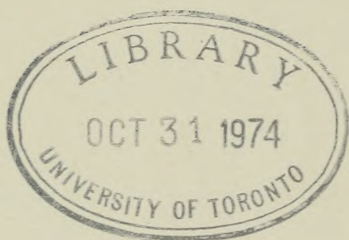
AF

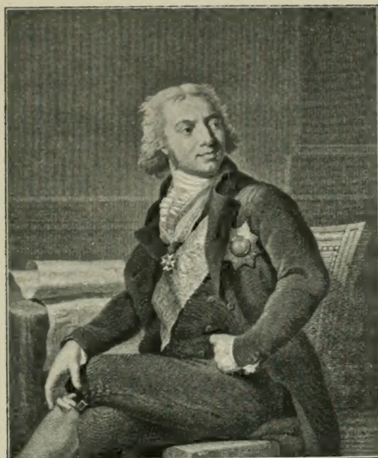
ALEX. THORSØE





ODENSE
MILO'SKE BOGHANDELS FORLAG
MILO'SKE BOGTRYKKERI
1907


LIBRARY
OCT 31 1974
UNIVERSITY OF TORONTO



Hertug Friederich af Holsten-Beck.

I.

Den 17. Februar 1831 døde paa Gottorp Slot i Slesvig Hertug Vilhelm af Glücksborg i sit syv og fyrretyvende Aar. Statsministeren, Grev Rantzau-Breitenburg, der ved Venskabs Baand var knyttet til den afdøde, skriver i sine Erindringer, at Hertugen var en sjelden Mand, og en samvittighedsfuld Fader. Godhed, Trofasthed og Paalidelighed var Grundtrækkene i hans Karakter, der ogsaa prægede hele hans Færd i Livet som i Hjemmet, hvor han med Alvor og Omhu opdrog sine Børn. Varmtfølende, som han var, kom hans Sind let i Bevægelse, og idet han ivrigt hengav sig til ethvert Indtryk, fik han Skin af at være en let omskiftelig Personlighed, men under alle Situationer var dog Pligtbevidsthed og Ærefrygt for Sandheden og Retten det inderst bestemmende i hans Væsen. Grev Rantzau tilføjer i sin Karakteri-

stik, at Budskabet om hans Død vakte dyb Sorg ved Hoffet og i hele Landet. Denne Udtalelse gør hans Venskabsfølelse al Ære, men den er sikkert ikke ganske et Udtryk for Virkeligheden. Ved Frederik den Sjettes Hof stemtes Sindet vel til Alvor, da den Efterretning indtraf, at Hs. Majestæts Svoger var død; men paa den store Befolkning gjorde Begivenheden næppe noget dybere Indtryk; thi Hertug Vilhelm var en stille Mand, der udenfor Officerskredsene ikke var almindelig kendt.

Hertug Vilhelm blev født den 4. Januar 1785 paa Godset Lindenau ved Braunsberg i Regeringsdistriktet Kønigsberg i Østpreussen. Hans Fader, Hertug Frederik Karl Ludvig af Linien Sønderborg-Beck, nedstammede i sjette Led fra Kong Kristian den Tredje af Danmark-Norge. Moderen, en født Komtesse Schlieben, hvis Fader var preussisk Statsminister, hørte til en af Østpreussens gamle Ætter. Hertug Frederik Karl havde som preussisk Officer deltaget i den baierske Arvefølgekrig og havde udmærket sig i det Felttog, der førte til Polens tredje Deling, hvorefter han udnævntes til Generalløjtnant. En personlig Tvist mellem Kong Frederik den Anden og Hertugen havde bevæget denne til midlertidig at træde ud af Militærtjenesten, og medens han i Mellemtiden levede i Stilhed paa Lindenau, blev Prins Vilhelm, hans yngste Barn, født her. Prinsens fulde Navn var Frederik Vilhelm Poul Leopold, og i Henseende til det første skal her bemærkes, at han kom til at bære det efter Danmark-Norges Regent, Kronprins Frederik. Paa Lindenau voksede Prins Vilhelm op sammen med sine to Søstre, Prinsesserne Frederikke og Louise, af hvilke sidstnævnte blev gift med Fyrsten af Anhalt-Köthen.

I Aaret 1798 trak Hertug Frederik Karl sig tilbage fra Militærtjenesten og tog Ophold i Leipzig, hvor hans Døtres Undervisning afsluttedes. Sønnen, Prins Vilhelm, sendtes til Ridderakademiet i Staden Brandenburg, hvor han i Løbet af fire Aar fik en udmærket Uddannelse, der afsluttedes med et toaarigt akademisk Kursus ved Universitetet i Leipzig. Faderen var en dannet og kundskabsrig Mand, der havde levende Interesse for Naturvidenskab, i hvilken Schelling den Gang gjorde Epoke ved sin Naturfilosofi, ifølge hvilken Naturen opfattedes som en levende Organisme.

I det Tidsrum, Hertug Frederik Karl opholdt sig i Leipzig, var Europa Skueplads for militære og politiske Begivenheder af gennemgribende Natur. Efter at Napoleon Bonaparte som Førstekonsul havde gjort sig til Frankrigs Hersker og besejret den anden europæiske Koalition, blev Tyskland med Tabet af Rhingrænsen Genstand for en Række indre territoriale Omdannelser. Den Vilkaarlighed, hvormed Frankrig gjorde sit politiske Supremati gældende overfor Traktatbestemmelser, førte til Genudbrudet af Krigen mellem det og England. Aaret efter, i Maj 1804, besteg Bonaparte Tronen som Kejser Napoleon den Første og snart forvandlede hans Kamp med Britannien sig til en ny Koalitionskrig. Under de urolige Tidsforhold og den herskende materielle Usikkerhed havde Hertug Frederik Karl haft økonomiske Tab, og idet han med disse for Øje henvendte Tankerne paa den Fremtid, Sønnen gik i Møde, ønskede han, at denne skulde træde ind i den danske Hær. I Danmark havde Stamfaderens Vugge staaet, og dog havde endnu ikke en eneste Prins af den beckske Linie været i dansk Statstjeneste. De havde som Officerer kæmpet eller virket under Preussens, Ruslands og Frankrigs Faner.

Den danske Kronprins-Regent imødekom Hertugens Ønske. Han bifaldt hans Plan og udnævnte den 29. Januar 1903 Prinsen til Ritmester à la suite i den danske Hær.

Til en Karakteristik af Prins Vilhelm paa det Tidspunkt kan en lidt senere Udtalelse af den daværende danske Gesandt i Berlin, Grev C. L. Baudissin tjene. Han skriver blandt andet til Generaladjudanten, Kaptajn F. C. Bülow: Den unge, smukke og fornuftige Herre har vundet Kongen af Preussens Bifald, og man saa gerne, at han vilde træde i preussisk Tjeneste; men det er ikke Prinsens Hensigt, da det er hans Ønske at blive ansat i den danske Hestgarde. Jeg tvivler ikke om, at Prinsen i Fremtiden vil blive en meget duelig Mand.

Saaledes var Forbindelsen igen knyttet mellem Huset Beck og Kongeriget Danmark. Først i Efteraaret 1804 ankom Prins Vilhelm, ledsaget af Faderen til København for at træde i aktiv Tjeneste. Paa Rejsen gennem Slesvig havde Hertug Frederik Karl sammen med Sønnen aflagt et Besøg paa Louisenlund hos Landgrev Karl af Hessen.

Denne Mand, Kronprinsregentens Svigerfader, var Statholder og kommanderende General i Hertugdømmerne Slesvig og Holsten. Han var gift med Kong Frederik den Femtes yngste Datter, Prinsesse Louise, der blev Moder til tre Sønner og tre Døtre, af hvilke den yngste, Louise Karoline, skulde blive den unge Prinses Hustru. Her paa Louisenlund, i dette lille venlige Slot ved Sliens Bred, saa den tyveaarige Prins altsaa for første Gang sin tilkommende, den femtenaarige Prinsesse.

Dernæst hilste Fader og Søn, der lagde Vejen over Als, paa den hertugelige augustenborgske Familie. Hertug Frederik af Augustenborg, Kronprins-Regentens Svoger, var ligesom

Landgreven en dannet og interessant Personlighed; men medens Landgrev Karl delte sin Tid mellem militære Sysler og religiøs-mystiske Grublerier, gik Hertug Frederik op i Beskæftigelsen med det højere Undervisningsvæsen og pædagogiske Spørgsmaal. Paa Augustenborg stiftede Prins Vilhelm Bekendtskab med den lille Prinsesse Karoline Amalie, Hertugens eneste Datter, der senere skulde blive Danmarks Dronning. Paa disse Steder mødte Prinsen saaledes Personligheder, med hvilke han i sit fremtidige Liv skulde komme i hyppig Forbindelse.

Modtagelsen ved Hoffet i København var fra Kronprins-Regentens Side overordentlig velvillig og venskabelig. Hertug Frederik Karl udnævntes til dansk Generalløjtnant og dekoreredes med Elefantordenen, som han saaledes føjede til den russiske Alexander Newsky Orden, den preussiske røde Ørn- og den baierske Hubertus Orden, hvilke han forinden bar. I den danske Hovedstad tog Hertugen Afsked med sin Søn og vendte tilbage til Tyskland.

Prins Vilhelm kom til at gøre Tjeneste i Hestgarden, hvis daværende Chef var Kammerherre, Oberstløjtnant Frederik Blücher. Prinsen befandt sig særdeles vel i København. Hoffets Midtpunkt dannedes af Kronprinsen og hans elskværdige, fint dannede Hustru, Kronprinsesse Marie; thi den sindssyge Konge, Kristian den Syvende, førte i Virkeligheden en ren Skyggetilværelse, om end alt foretoges officielt i hans Navn.

Et Aar efter Prins Vilhelms Ankomst til Hovedstaden døde Arveprins Frederik; men lige som til Faderen var Prinsen ved Venskabs Baand knyttet til Børnene: Prinserne Kristian og Ferdinand og Prinsesserne Juliane og Charlotte. Blandt de københavnske Huse, i hvilke Prins Vilhelm stundom var

Gæst, skal her det Bernstorfske fremhæves. Til ingen sluttede den unge Prins sig inderligere end til den jævnaldrende Prins Vilhelm af Hessen-Filippsthal-Barchfeld, en Sidelinie af det hessiske Hus. Det var gennem Slægtskabsforbindelsen med Landgrev Karl af Hessen, at hin var kommen her til Landet, hvor han ansattes som Officer ved Husarregimentet. Prinsen af Hessen-Filippsthal var udrustet med betydelige Evner som Militær. Siden blev han Medlem af Kongefamilien, idet han 1812 ægtede Prinsesse Juliane, Arveprins Frederiks ældste Datter.



Fried. Wilh. Poul Leopold,
Hertug af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Glücksborg.

II.

Fra Hof- og Garnisonslivet i Hovedstaden kaldtes Prins Vilhelm af Holsten-Sønderborg-Beck i Efteraaret 1805 til Holsten. Den Gang kæmpede Napoleon mod den tredje Koalition, der bestod af Østerrig, Rusland, England og Sverrig. Den franske Okkupation af Hannover og de russisk-svenske Troppebevægelser ved Nedre Elben i Efteraaret 1805 bevægede Kronprins Frederik til at samle et Hærkorps paa over 20,000 Mand i Holsten til Neutralitetens Beskyttelse. Kronprinsen, der selv førte Overbefalingen, opslog sit Hovedkvarter i Kiel. Mellem Hamborg og Lübeck stod til Forsvar af den holstenske Grænse en Avantgarde under Kommando af General Ewald. Til Avantgarden hørte Livregimentet Dragoner, og ved dette kom Prins Vilhelm af Holsten-Beck til

at gøre Tjeneste. Hans Kantonnementsliv i Hertugdømmet Holsten strakte sig ud over et Par Aar, altsaa varede det hele den Tid, Kronprinsen holdt et Troppekorps samlet her og i det sydlige Slesvig. Her blev han altsaa Vidne til de mægtige verdenshistoriske Begivenheder, der samtidig foregik i Nordeuropa, til Napoleons Sejre ved Jena og Friedland, der førte til Preussens Ydmygelse og Lemlæstelse, til Stiftelsen af det fransk-russiske Forbund og til den mod England iværksatte Fastlandsspærring, Begivenheder, der 1807 drog det engelske Overfald paa Danmark med sig som en af deres Følger. Prins Vilhelm var en opmærksom og tænksom Betragter af disse Katastrofer og historiske Optrin. Det var et rigt Erfaringsstof, han her samlede, og gennem Reflexionen over det naaede han tidlig til en paa hans Alder ikke almindelig aandelig Modenhed og Dømmekraft. I militær Henseende havde Ewald størst Indflydelse paa Prinsen, Johan Ewald, en født Hesser, havde deltaget med Udmærkelse i den preussiske Syvaarskrig og paa engelsk Side i den nordamerikanske Frihedskrig. Med praktisk Øvelse forbandt han krigsvidenskabelig Dannelse, der havde givet sig Udslag i flere fortræffelige Skrifter. Landgrev Karl af Hessen skaffede ham Ansættelse i den danske Hær. Prins Vilhelm udtalte sig altid med levende Erkendtlighed om, hvad Ewald havde været for ham. Under den saa at sige permanente Lejrsamling i Holsten i det nævnte Tidsrum kom Prinsen iøvrigt i Berøring med et stort Antal af Hærens Officerer, og det er en Kendsgerning, at han vandt almindelig Yndest. Her i Holsten indtraf en ejendommelig Episode i Prins Vilhelms Liv, idet han førtes sammen med en Skare fyrstelige Personer, der efter Preussens Nederlag ved Jena og Auerstädt i Oktober 1806 som

landsforviste eller Flygtninge søgte Tilflugt paa neutral Grund og kunde betegnes som Ofre for de politiske Begivenheder. Til Holsten ankom saaledes blandt andre Landgrev Vilhelm IX af Hessen-Kassel, den senere Kurfyrste, Broder til Hertugtugdømmernes Statholder. Endvidere Arveprinsessen af Sachsen-Weimar, den russiske Kejser Poul den Førstes Datter og og den preussiske Konge Frederik Vilhelm den Tredjes Søster, Arvestatholderinde af Oranien, hvis Ægtefælle senere besteg Hollands Trone som Vilhelm den Første. Kronprins Frederik modtog hele dette fyrstelige Selskab som en særdeles forekommende Vært. I disse Kredse fældedes naturligvis de skarpeste Fordømmelsesdomme over Napoleon, i hvem man kun saa en Tyran og Lykkeridder. Paa lignende Maade betragtede man iøvrigt ogsaa Kejseren ved selve det danske Hof, indtil det engelske Overfald 1807 og den deraf fremkaldte Alliance med Frankrig bevægede Hofcirklen til at se med andre Blikke paa den store Feltherre. Hvad Prins Vilhelm personlig angik, da nærede han Antipathi mod Napoleon og havde ønsket at træde ind i den preussiske Hær for at kæmpe imod ham.

I Efteraaret 1807, da de to rystende Katastrofer: Københavns Kapitulation og Flaadens Bortførelse, havde fundet Sted, og Englænderne var dragne bort, førtes Hæren fra Holsten tilbage til Sjælland. For Prins Vilhelm, der traadte ind igen i Hestgarden, oprandt der nu et længere Garnisonsliv i Hovedstaden. Imidlertid fulgte store politiske Begivenheder Slag i Slag.

Under Paavirkning af den nationale Harme, Englændernes Overfald havde vakt, og selv delende denne Stemning, afviste Kronprins-Regenten det engelske Ministeriums Alliancetilbud

og sluttede sig ved Traktaten i Fontainebleau til Napoleon, hvorefter England i November erklærede Danmark Krig. Da det i Vinteren 1808 kom til et Brud mellem Rusland og Sverrig, idet Kejser Alexander lod Tropper rykke ind i Finland, maatte Danmark udstede en Krigserklæring mod den svenske Regering. Det bøjede sig her for en i Tilsit-Freden fastsat hemmelig Artikel. Kronprinsen paatænkte en Landgang i Skaane samtidig med, at Sverrig angrebes fra den norske Grænse. Medens der mellem København og Helsingør samledes en dansk Styrke paa omtrent 12,000 Mand, der skulde sættes over Sundet, afventede man et fransk-spansk Hjælpekorps, der under Overbefaling af Marskal Bernadotte skulde deltage i Landgangen. Det var paa dette Tidspunkt, nemlig 13. Marts 1808, at Kong Kristian den Syvende døde i Rensborg, og Kronprinsen besteg Tronen som Frederik den Sjette. Med Spænding ventede man i København, at Operationerne mod Skaane skulde begynde. Men da hindrede engelske Orlogsskibe, der tog Stilling i Storebelt, de fremmede Hjælpetroppers Overførsel fra Fyen til Sjælland, og hertil kom som et Moment af afgørende Betydning, at det ikke var Napoleons alvorlige Villie at deltage i Invasionen. Kejseren vilde nemlig ikke ved en Digression mod Sverrig støtte Russerne i Finland saaledes, at Kabinettet i St. Petersborg frit kunde anvende den Hær, det havde staaende i Donaufyrstendømmerne, mod Tyrkiet. Den russiske Regering blev da nødsaget til at trække Forstærkninger fra Donau op til det høje Norden. Men om denne Plan forholdt Napoleon sig tavs overfor Frederik den Sjette, der altsaa ikke kendte sin Forbundsfælles virkelige Intentioner, da Bernadotte fik Befaling til foreløbig at standse Fremrykningen. Det frem-

mede Hjælpekorps, der talte 32,000 Mand og bestod af franske, spanske og hollandske Tropper, lagde sig da i Kantonnements paa den jydske Halvø og paa Fyen; men nogle Afdelinger førtes dog efterhaanden i Nattens Mørke over til Sjælland. Ved Sundet blev imidlertid den danske Hær staaende og holdt Øje med den svenske Styrke paa omtrent 10,000 Mand, der under General Toll's Kommando var samlet i Skaane.

En interessant Episode i hele dette trættende militære Skuespil dannede de spanske Hjælpetroppers Optræden i August 1808. Deres Højstkommanderende, Generalløjtnant Romana, bemægtede sig nemlig ved Overrumpling Fæstningen Nyborg og traf en Overenskomst med den engelske Eskadrechef i Østersøen, ifølge hvilken hans Tropper toges om Bord paa engelske Skibe og førtes tilbage til Spanien for at deltage i deres Landsmænds Kamp mod det franske Herredømme. Det var en patriotisk og kæk Daad, den spanske General her udførte, og den bør saa meget mere fremhæves i denne Skildring, som den gav Prins Vilhelm af Holsten-Beck Anledning til en behjertet Udtalelse overfor Frederik den Sjette og hans Adjudanter.

Ved en Kur i hvilken Prinsen deltog, udtalte Kongen sig meget skarpt om Spaniernes Fremfærd og stemplede dem i det hele som Rebeller. De tilstedeværende istemte denne Udtalelse af Kongen. Da denne bemærkede, at Prins Vilhelm holdt sig tavs, vendte han sig mod ham med Spørgsmaalet om hans Mening. Prinsen svarede, at han klart indsaa den med Spaniernes Rejsning forbundne Ulempe, men principielt kunde han kun billige Spaniernes Troskab mod deres Konge og Fædreland! Denne Ytring vakte i Øjeblikket Vrede hos Frederik den Sjette, der her kun raisonnerede som Na-

poleons Forbundsfælle. Kongen vendte sig fra Prinsen, idet han karakteristisk nok udbrød: „Hier gilt es zunächst nur Däne zu sein!“

Det fremmede Hjælpekorps var iøvrigt en Byrde, der trykkede den i økonomisk Henseende uheldig stillede Befolkning meget haardt. Da det kaldtes tilbage i Foraaret 1809, havde det kostet Danmark over en halv Million Rigsdaler Kurant eller halvanden Million Kroner, og dets Bortgang føltes derfor som en sand Befrielse. Trods et givet Tilsagn fra Napoleons Side fik Danmark aldrig en Øres Erstatning for denne Udgift. Imidlertid forstærkede Frederik den Sjette Troppekorpset ved Øresund saaledes, at det beløb sig til henved 25,000 Mand; thi efter Mødet mellem Napoleon og Kejser Alexander ved Kongressen i Erfurt genoptog Kongen med fornyet Energi Angrebsplanen mod Skaane. De to Kejsere havde nemlig med Hensyn til det dansk-svenske Spørgsmaal vedtaget, at de vilde stadfæste de Erobringer, Frederik den Sjette maatte foretage, og Kongen drømte nu i sin Attraa om at bemægtige sig hele Sydsverrig lige op til Motalastrømmen. Den russiske Regering, der af Hensyn til Felttoget i Finland helst vilde have Sverrig beskæftiget saa meget som muligt, baade mod Vest og Syd, tilskyndede desuden Kongen til en forceret agressiv Optræden. Da Aaret 1809 oprandt, stod den danske Hær rede til at foretage Invasionen. Et stærkt Islag bedækkede Øresund. Hæren var forsynet med Issporer, skærpede Sko, Stormstiger og Proviantkolonner. En umaadelig Travlhed herskede langs Øresunds Kyst, Forventningen var stegen til det højeste! Men da indtraadte der Tøvejr, og Invasionen i Skaane blev opgiven og iværksattes ikke senere. Sandsynligvis var Frygten for, at den engelske

Østersøeskadre skulde afskære Tilbagetoget, naar Farvandet atter aabnedes, en medvirkende Faktor til, at Kongen opgav Planen om et Angreb paa Skaane. Prins Vilhelm, der som Hestgardeofficer stod ved Prins Frederik af Hessens Korps, havde med levende Interesse fulgt hele denne militære Bevægelse.

III.

I Foraaret 1809 fandt epokegørende Begivenheder Sted baade i det nordlige og det mellemste Europa. Kong Gustav IV Adolf af Sverrig, der med legitimistisk Halsstarrighed og med Opofrelse af Landets materielle Interesser fortsatte Krigen mod Napoleon, havde vakt Nationens Uvilje ved sin Politik. Den 13. Marts 1809 styrtedes han fra Tronen ved en Militærrevolution, og hans Æt udelukkedes for stedse fra Besiddelsen af Sverrigs Krone. Regeringen overdroges den afsatte Konges Onkel, Hertug Karl af Sødermanland, foreløbig som Rigsforstander, og der indtraadte nu i Nordens Historie et af de store Øjeblikke, i hvilke der aabnede sig Udsigt til de tre Rigers Forening under ét Dynasti. I Sverrig var der nemlig en Partistemning oppe til Fordel for Frederik den Sjettes Valg, og han selv strakte Haanden ud efter den svenske Krone; men da han ikke vilde ofre sin Enevoldsmagt og gaa ind paa den Forfatningsforandring, Rigernes Forening nødvendigvis havde krævet, umuliggjorde han Unionen. Den 5. Juni 1809 valgtes da Rigsforstanderen til Konge under Navn af Karl den Trettende.

Imidlertid var det kommet til Krig mellem Frankrig og Østerrig, idet sidstnævnte vilde søge at genvinde sin tidligere Magtstilling og om muligt frigøre Tyskland, ja hele Kontinen-

tet, for det napoleonske Overherredømme. „Europas Frihed,“ sagde den østerrigske Højstkommanderende, Erkehertug Karl, i en Armebefaling til Hæren, „er flygtet ind under eders Faner; eders Sejre vil løsne dens Lænker, og eders tyske Brødre, der endnu staar i de fjendtlige Rækker, venter paa deres Befrielse. Østerrig griber til Sværdet ikke blot for sin Selvstændighed, men for Tysklands Uafhængighed og Nationalære.“ Denne Proklamation forblev ikke uden Virkninger paa det tyske Folk, der med Harme bøjede sig under det franske Fremmedherredømme. Medens der kæmpedes paa Hovedkrigsskuepladsen i Baiern og Østerrig, samlede modige Mænd som den fordrevne Hertug Vilhelm af Brunsvig og den preussiske Major Schill Skarer af begejstrede frivillige om sig særlig i det Øjemed at kuldkaste det franske Regimente i det nyskabte Kongerige Westfalen. Men det blev kun isolerede Foretagender, med hvilke Franskmændene snart fik Bugt. Og England, der var Østerrigs Forbundsfælle, foretog i Juli 1809 med et Korps paa omtrent 40,000 Mand en Diversion til Øen Walcheren i Scheldeflodens Munding i det Øjemed at bemægtige sig Fæstningen Antwerpen; men Ekspeditionen forfejlede sit Maal af Mangel paa Dygtighed og Energi. Var en saadan Styrke bleven landsat i rette Tid ved Weserens og Elbens Udløb, kunde den maaske have faaet en afgørende Indflydelse paa hele Felttogets Gang.

Alle disse Operationer kom til at udøve Virkning paa den danske Regerings Optræden. Med stor Overdrivelse fortalte Rygter, at Major Schills Korps ved en umaadelig Tilstrømning var bleven forvandlet til en hel Hær og var under Fremrykning i det hannoveranske. Disse Beretninger vakte Uro hos Frederik den Sjette, der frygtede for, at den holstenske Grænse,

hvis Vaabenlykken gik Schill imod, skulde blive overskredet, ligesom den var bleven det 1806. Endvidere havde man i København Opmærksomheden henvendt paa de engelske Rustninger og troede, at England nu, efter at de fremmede Hjælpetropper havde forladt Halvøen, vilde forsøge en Landgang ved Slesvigs og Holstens Vestkyst. Der sammendroges da efter Kongens Befaling to Korpser under Generalerne Düring og Ewald, der henholdsvis havde deres Hovedkvarter ved Krempe i Holsten og i Slesvig. Prins Vilhelm af Holsten-Beck, der i Januar 1809 var udnævnt til Major og Overkvartermester, var ansat ved General Ewalds Korps. Af den forventede engelske Landgang paa Halvøen blev der imidlerlertid intet, eftersom Ekspeditionen, hvad vi har set, vendte sig mod Øen Walcheren; derimod deltog General Ewald i Forening med den franske General Gratien, der førte et hollandsk Korps, den 31. Maj i Stormen paa Fæstningen Stralsund, hvor Major Schill havde indesluttet sig. Efter en heftig Kamp, under hvilken Schill faldt, eròbredes Fæstningen. General Ewald trak sig derefter tilbage med sit Korps til Oldeslo i Holsten, hvor det lagdes i Kantonnement. Prins Vilhelm havde under Fægtningen ved Stralsund vist sig som en dygtig og tapper Officer. Frederik den Sjette bevidnede ham sin Anerkendelse og hædrede ham med Ridderkorset. Kejser Napoleon udmærkede ogsaa Prinsen, idet han dekorerede ham med Æresligionens Kommandørkorps. Prinsen fik derefter Kvarter paa Louisenlund, hvor Landgrev Karl af Hessen, Hertugdømmernes Statholder, residerede en Del af Aaret. Under Opholdet her indtraadte et betydningsfuldt Vendepunkt i hans huslige Liv.

Fra sit Kvarter paa Louisenlund fulgte Prins Vilhelm op-

mærksomt Begivenhederne i Norden, og det saa meget mere som Prins Kristian August af Augustenborg, for hvem han personlig nærede megen Interesse, spillede en Hovedrolle i dem. Paa Krigsskuepladsen i Europa indtraadte kort efter Afgørelsen, idet Napoleons Sejr over Østerrigerne ved Wagram den 6. Juli snart hidførte Freden og gjorde den franske Imperator til Kontinentets Herre. Efter at Rigsforstanderen i Sverrig havde besteget Tronen som Karl den Trettende, blev Spørgsmaalet om Valget af en Tronfølger brændende, da Kongens Ægteskab var barnløst. Frederik den Sjette havde man opgivet, hvorimod man attraaede Valget af den kommanderende General i Norge, Prins Kristian August. Da han var meget folkeyndet i Norge, haabede man tillige, at Valget skulde bane Vejen for dette Lands Forening med Sverrig. Prins Kristian August modstod ikke den vinkende Krone; men som dansk Undersaat og Officer i Frederik den Sjettes Tjeneste erklærede han, at han ikke kunde modtage et saadant Valg, før der var sluttet Fred mellem Danmark og Sverrig. Prinsen burde fra det Øjeblik af have nedlagt sine Embeder; men han lod sig tværtimod udnævne til Feltmarskal og Statholder, og han forholdt sig passiv til Trods for Frederik den Sjettes gentagne Befalinger om en energisk aggressiv Optræden mod Sverrig. Hertil manglede Prinsen vel ogsaa de fornødne militære Midler; men det skortede ham tillige paa Vilje til at udføre de givne Ordrer, og til Skade for Kongen bibragte han ved sin Holdning Kejser Alexander af Rusland den Forestilling, at den danske Regering kun var en løs Forbundsfælle, der ikke ved en kraftig Diversion vilde støtte de russiske Operationer i Finland. Czaren tog derfor ikke mindste Hensyn til Danmark, men sluttede med fuld-

stændig Tilsidesættelse af dette Fred med Sverrig i Frederikshamn den 17. September 1809, ved hvilken Rusland fik Finland og Ålandsøerne.

Imidlertid havde den svenske Regering foreslaaet Stænderne Kristian Augusts Valg til Tronfølger, og Forslaget havde vundet en aldeles overvejende Tilslutning. Idet Frederik den Sjette saa hen til Prinsens eventuelle Valg, Ruslands Holdning og den voksende Misstemning i Norge mod Regeringen i København, blev Ønsket om Fred levende hos ham. Den 10. December 1809 undertegnedes da i Jønkøping Fredstraktaten mellem Danmark og Sverrig, idet Stillingen mellem de to Riger før Krigen genoprettedes. Otte Dage senere fik den nye svenske Arvefølgelov kongelig Stadfæstelse, og Prins Kristian August, der nu kaldte sig Karl August, var altsaa Sverrigs Tronfølger. Med Frankrig genoprettede Karl den Trettende Freden ved en Traktat, som undertegnedes i Paris den 6. Januar 1810. Kun Danmarks ulykkelige Krig med England forstyrrede endnu Freden i Norden.

Prins Vilhelm af Holsten-Beck hilste med Tilfredshed Kristian Augusts Valg til svensk Tronfølger. Han betragtede det som en for Danmark lykkelig Begivenhed, eftersom Kristian August var sympatetisk stemt for sit Fædreland og vilde virke hen til Genoprettelsen af et godt Forhold mellem de tre nordiske Riger. Men denne Tronfølgers Dage var talte: den 28. Maj 1810 ramtes han under en Troppemønstring paa Qviding Hede ved Helsingborg af et apoplektisk Slag, der gjorde Ende paa hans Liv. Atter var Sverrigs Krone uden statsretlig Arving, og Stænderne skred følgelig paa ny til Valg. Frederik den Sjette meldte sig igen; men Stemningen var overvejende

for den afdødes Broder, Hertug Frederik af Augustenborg som Tronfølger.

Det havde været heldigt for Danmark, om han var bleven valgt, og denne Overbevisning deltes ogsaa af Prins Vilhelm af Holsten-Beck, der respekterede Hertugen som Karakter; men Frederik den Sjette modarbejdede, saa vidt det stod til ham, denne Kandidatur. Han sendte endog Kanonchaluper til Als og holdt saa at sige Hertugen interneret paa Øen. Derved forbitredes yderligere Hertugens Stemning mod Kongen, og denne Uvilje, der nedarvedes i Huset Augustenborg, skulde senere blive af skæbnesvanger Betydning for Danmark. Det svenske Tronfølgervalg fik imidlertid et aldeles uventet Udfald, idet Stænderne den 21. August 1810 valgte Napoleons Marskal, Jean Baptiste Bernadotte, Fyrste af Pontecorvo, til Sverrigs Kronprins. Med Napoleons Samtykke modtog han Valget. Efter at han havde skiftet Trosbekendelse, hyldedes han den 5. November af Stænderne og adopteredes af Karl den Trettende under Navnet Karl Johan. Han blev som Tronfølger hurtigt Sjælen i Sverrigs Politik udadtil.



Louise Caroline,
Hertuginde af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Glücksborg.

IV.

Opholdet paa Louisenlund, Landgrev Karl af Hessens Residens, blev som tidligere antydet et Vendepunkt i Prins Vilhelms Liv. Han følte sig nemlig i højeste Grad sympatetisk tiltalt af Landgrevens yngste Datter, den tyveaarige Prinsesse Louise, og da den Følelse var gensidig, blev de forlovede. Den 26. Januar 1810 viedes de i Gottorps Slotskapel, og Brylluppet fejredes paa det gamle historisk mærkværdige Slot. Gennem dette Ægteskab blev Prins Vilhelm Medlem af den danske Kongefamilie; thi hans Hustru var Søster til Frederik den Sjettes Dronning Marie Sofie Frederikke, en fint dannet og kundskabsrig Dame, der udøvede stor Indflydelse paa sin Ægtefælle og var i social Henseende Hoffets Centralpersonlighed.

Dronning Marie satte megen Pris paa Prins Vilhelm af Holsten-Beck, og det samme var Tilfældet med hendes Broder, Prins Frederik af Hessen, der var General i Hæren og som Militær en fremragende Personlighed. Frederik den Sjette gjorde sin Svoger til Genstand for flere Udmærkelser. I Løbet af Aaret 1811 dekoreredes han saaledes med Dannebrogsordenens Storkors og Sølvkors, og den 19. December samme Aar



Louisenlund.

udnævntes han til Ridder af Elefanten. Prins Vilhelm stod iøvrigt i et personlig venskabeligt Forhold til Frederik den Sjette, og han blev paa dette Tidspunkt bragt i nærmere Forbindelse end tidligere med den eventuelle Tronfølger Prins Kristian, idet hans intime Ven, Landgrev Vilhelm af Hessen i November 1810 ægtede dennes Søster, Prinsesse Charlotte.

Paa Gottorp og Louisenlund, hos Svigerfaderen, førte Prins Vilhelm et smukt og lykkeligt Familieliv, der i de tre første Aar forskønnedes af tvende Prinsesser og en Prins. Hvad der

gjorde Tilværelsen endnu hyggeligere for det unge Ægtepar, var den Omstændighed, at Prinsens Forældre, Hertugparret af Holsten-Sønderborg-Beck i Aaret 1811 tog Ophold paa Godset Wellingbüttel i Holsten Nordøst for Altona, med hvilken Besiddelse Frederik den Sjette havde forlenet det. Prinsens Liv var delt mellem Garnisonslivet og Hjemmets stille Glæder. Fra Sliens inderste Vig var han dog en opmærksom og kritisk Betragter af Begivenhederne ude i den store Verden. Han delte de legitime Fyrstekredses Forbavselse og Uvilje over, at Kejser Frans af Østerrig samtykkede i et Ægteskab mellem sin Datter, Erkehertuginde Marie Louise og Napoleon, Revolutionens kronede Søn. Kongen af Roms Fødsel den 20. Marts 1811 syntes at aabne Udsigt til det napoleonske Regimentes fortsatte Bestaaen.

I Juli dette Aar overdrog Frederik den Sjette sin Svoger en ejendommelig Mission. Den detroniserede svenske Konge, Gustav IV Adolf, havde under sin Omflakken i Europa henvendt sig skriftlig til Frederik den Sjette med Anmodning om Tilladelse til at tage Ophold i hans Stater. Den ulykkelige Fyrste, der kaldte sig Greven af Gottorp, betragtede Kongen som Chef for sit Hus og betegnede sig som hans „tro Undersaat“. I Juli ankom han fra England til Tønningen paa Slesvigs Vestkyst, hvorfra han atter henvendte sig til Kongen. Denne havde Medfølelse for hans Ulykke, men kunde ikke glemme det fjendtlige Sindelag, Gustav Adolf havde vist mod Danmark, medens han var ved Magten. Prins Vilhelm af Holsten-Beck fik det Hverv at overrække Greven et Brev fra Kongen og bevæge ham i al Høflighed til at forlade den danske Stats Territorium. Denne Opgave løste Prinsen med megen Takt og til Kongens fuldstændige Tilfredshed.

Det er et mørkt Billede, Tilstanden i den danske Stat frembyder i Tidsrummet fra 1811—1814. Krigen med England gik sin sørgelige Gang og virkede ødelæggende paa Befolkningens hele økonomiske Virksomhed og aldeles forstyrrende paa Statens Finansvæsen, hvad der især fandt sit Udtryk i det uhyre Misforhold mellem Valuta og Papirspenge, idet disse efterhaanden blev næsten værdiløse. Kampen til Søs mellem Kanonbaadene og de britiske Rangskibe fortsattes og viste de dansk-norske Søofficerers Tapperhed og Udholdenhed i et skønt Lys; men der indtraf dog ogsaa her Uheld, som det mislykkede Forsøg paa at fordrive Englænderne fra Anholt og Tabet af Fregatten „Najaden“ ved Lyngør, og disse Episoder gjorde under den mørke Situation i det hele et dobbelt dybt Indtryk paa den offentlige Mening.

Imidlertid havde Danmark faaet en klog og energisk Fjende i den nyvalgte svenske Tronfølger, Karl Johan. Som født Franskmand formaaede han ikke at dele Svenskernes Sorg over Tabet af Finland, hvorimod han ganske sympatiserede med det Parti i Sverrig, der attraaede Besiddelsen af Norge. Han higede efter at kunne gennemføre en Forening mellem Sverrig og Norge, idet han erkendte, at han derigennem vilde befæste sit Dynasti. Da Kronprins Karl Johan ikke kunde naa dette Maal ved Hjælp af Napoleon, som ikke vilde svigte sin Forbundsfælle Frederik den Sjette, og da det kom til et fjendtligt Forhold mellem Frankrig og Sverrig i Anledning af dettes Brud paa Kontinentalsystemet, foretog Kronprins Karl Johan et politisk Systemskifte, der var rettet mod Danmark og Napoleon, hvilken sidste yderligere havde forbitret Kronprinsen ved Svensk Pommerns militære Okkupation i Januar 1812.

Mægtige Uvejrsskyer viste sig paa denne Tid i Europas politiske Synskreds: det trak op til en Kamp mellem Frankrig og Rusland, og man havde overalt en Forudfølelse af, at den vilde blive af afgørende Betydning for Europas Fremtidsskæbne. Under disse Forhold søgte og fandt Karl Johan med Lethed Ruslands Alliance, hvis nærmere Bestemmelser fastsattes i Traktater af April og August 1812, paa hvilket sidste Tidspunkt Krigen mellem Frankrig og Rusland allerede var i fuld Gang. I Tilfælde af, at Frederik den Sjette ikke frivilligt vilde give Afkald paa Norge mod en temmelig imaginær Erstatning, skulde Rusland først være Sverrig behjælpelig med et Angreb paa Danmark, hvorved Norges Afstaaelse skulde fremtvinges, og Sverrig yderligere have Sjælland. Dernæst vilde Kronprins Karl Johan som Ruslands Forbundsfælle optræde i Nordtyskland i Spidsen for et svensk Troppekorps paa tredive Tusinde Mand og saaledes true Napoleons Hær i Ryggen. Det var den politiske Situation, der udviklede sig i Norden i Løbet af Foraaret og Sommeren 1812, og den havde unægtelig en for Danmark farlig Karakter. Kabinettet i København, der i diplomatisk Henseende var udmærket betjent af sin Repræsentant i Stockholm, Grev W. H. F. C. Baudissin, nærede dyb Mistanke til Karl Johan, hvis norske Planer det gennemskuede. Medens Napoleon forberedte Felttoget mod Rusland, tog han en eventuel engelsk Diversion mod Nordtyskland, der 1810 var bleven fransk, med i sin Beregning, og han ønskede med hin Mulighed for Øje at knytte Danmark nærmere til sig ved en Militærkonvention. Den bitre Stemning, der ved Hoffet i København herskede mod Sverrig og Rusland, bevirkede, at Frederik den Sjette, beredvillig kom Kejseren i Møde. Saaledes sluttedes den 7. Marts

1812 i Paris en dansk-fransk Forbundstraktat, ifølge hvilken den danske Regering skulde opstille en bevægelig Division, 10,000 Mand stærk, paa den jydske Halvø, og af den skulde den ene Brigade tage Stilling ved Elben, mellem Altona og Nordsøen. De Grænser, der i Vest og Øst fastsattes for Divisionens Aktion, var henholdsvis Zuydersøen og Oderfloden.

Statholderen i Hertugdømmerne, Landgrev Karl af Hessen, fik i April Befaling til at danne en Division af den anførte Styrke. Den var delt i to Brigader, henholdsvis under Generalmajorerne Wegener og Dorrien. Overbefalingen tildeltes Generalløjtnant Ewald, der tog sit Hovedkvarter i Kiel. Hans Stabschef var Prins Vilhelm af Holsten-Beck. I Løbet af 1812 blev Divisionen rolig staaende i Hertugdømmerne, afventende Udfaldet af de mægtige Begivenheder i Østen, hvor Napoleon sammen med sine to tvungne Forbundsfæller, Preussen og Østerrig, i Juni Maaned havde aabnet Felttoget mod Rusland. Først sent i Efteraaret indtraf bestemte Efterretninger om, at den store franske Hær var bukket under for Lidelser og Mangel paa Ruslands umaadelige Snemarker. Hele Europa imødesaa i den største Spænding nærmere Meddelelse om Napoleons Skæbne. Under disse Forhold gik i de holstenske Militærkredse tvende Hofbegivenheder næsten ubemærket hen; men naar de fremdrages her, er det, fordi de berørte Prins Vilhelm personlig. Den 22. August formæledes saaledes Prins Vilhelm af Hessen-Filippsthal med Prinsesse Juliane, Arveprins Frederiks ældste Datter. Prinsen af Filippsthal var, som tidligere berørt, en udmærket dygtig Officer, og han hørte til Prins Vilhelm af Holsten-Becks intime Venner. En Maaned senere deklareredes Forlovelsen mellem Frederik den Sjettes ældste Datter, Kronprinsesse Karoline og

hendes sytten Aar ældre Onkel, Prins Kristian af Hessen, Broder til Prins Vilhelm af Holsten-Becks Hustru. Men denne Forbindelse, der i saa høj Grad glædede Kongeparret, førte aldrig til Ægteskab; thi Prinsen angrebes af Sygdom, for hvilken han blev et Offer i Efteraaret 1814. —

Den nationale Begejstring, hvormed Tyskland i Aaret 1813 rejste sig imod Napoleon og det franske Overherredømme, hilste Prins Vilhelm af Holsten-Beck med varm Sympathi, og han misbilligede i sit stille Sind Frederik den Sjettes franskvenlige Politik. Det maa dog bemærkes, at man i de militære Kredse ikke kunde have noget klart og uhildet Blik paa den danske Regerings Optræden under de overordentlige vanskelige politiske Forhold i Løbet af Aaret 1813; thi dertil krævedes et Indblik i de diplomatiske Forhandlinger, som ingen udenfor Kongens Kabinet kunde være i Besiddelse af. Medens Napoleon organiserede en ny Hær, dannede der sig en Koalition imod ham, bestaaende af Rusland, Preussen, England og Sverrig, medens Østerrig foreløbig holdt sig neutral. Da Tyskland vilde blive Krigens Hovedskueplads, ønskede de allierede Danmarks Medvirkning; thi fra den jydske Halvø vilde der kunne rettes aggressive Stød af megen strategisk Betydning mod Franskmændene. Ligesom Koalitionen ønskede at have Frederik den Sjette paa sin Side, saaledes tog blandt Kongens Omgivelser Prins Kristian Frederik og Udenrigsminister Rosenkrantz Ordet for et politisk Systemskifte. Frederik den Sjette, hvem Landets fortvivlede økonomiske Tilstand laa tungt paa Sinde, viste sig villig til et saadant; men Hovedbetingelsen var, at han kunde bevare Norge. Imidlertid havde baade England og Preussen som en Følge af ihærdige Bestræbelser fra Kronprins Karl Johans Side tilsikret

Sverrig Norges fremtidige Besiddelse, og den Hovedbetingelse, Kongen stillede for sin Deltagelse i Koalitionen, nemlig: en Garanti for Besiddelsen af Norge, vilde man derfor ikke gaa ind paa. Hans Afsendinge til London og til Kejser Alexanders Hovedkvarter i Schlesien kunde ikke bevæge Magterne til at skifte Standpunkt i det norske Spørgsmaal. Kongen maatte endelig erkende, at han i den Retning havde hengivet sig til en Illusion. Men medens han endnu levede i denne, medens han endnu betragtede sig som fremtidigt Medlem af Koalitionen, havde danske Tropper deltaget i en Fægtning mod Franskmændene. Da Prins Vilhelm af Holsten-Beck spillede en Rolle i denne Episode, skal dens Hovedtræk berøres. —

Under Russernes Fremrykning mod Elblinien i Tyskland, havde et Kosakkorps under den russiske Oberst Tettenborn den 18. Marts taget Hamborg i Besiddelse, efter at dette var bleven rømmet af Franskmændene, der trak sig tilbage til Floden Aller i Hannover. Ogsaa Lübeck fik russisk Besætning. Man jublede i de to Hansestæder over Befrielsen fra det franske Herredømme, og denne Stemning fandt Sympathi i den danske Hærdivisions Hovedkvarter, hvor man følte, at Tyskerne nu kæmpede for national Selvstændighed og politisk Uafhængighed. Da Frederik den Sjette havde besluttet at tiltræde Koalitionen, fik General Wegener, der havde overtaget Kommandoen over Divisionen i Stedet for Ewald, Befaling til at stille sig venskabeligt overfor Russerne. Imidlertid genoptog Franskmændene under General Vandamme Operationerne ved Nedre Elben og rykkede frem mod Hamborg. Wegener underrettede da den franske General om, at et Angreb paa Hamborg vilde blive betragtet som et mod Danmark

fjendtligt Skridt. Samtidig sendtes Prins Vilhelm af Holsten-Beck til Oberst Tettenborn, hvem han meddelte, at Russerne i Tilfælde af en Kamp med Franskmændene vilde finde en virksom Forbundsfælle i de danske Tropper. Formaalet for denne Sendelse var ganske i Overensstemmelse med Prinsens politiske Tænkemaade. Ligesom Wegener og den danske Generalkonsul Rist i København glædede han sig ved Tanken om, at Frederik den Sjette jævnsides Rusland, Preussen og England vilde komme til at kæmpe mod Napoleon. Et Par danske Kompagnier deltog da ogsaa i Kampen mod Franskmændene, da Vandamme den 12. Maj bemægtigede sig Øen Wilhelmsburg ved Hamborg. Men da indtraf i København Budskabet om de mislykkede Sendelser til England og Rusland. Det Haab, Frederik den Sjette havde smigret sig med, var altsaa bristet; Efterretningen gjorde et nedslaaende Indtryk paa ham. Et Omslag i hans Politik og Planer blev Følgen. Den 16. Maj 1813 befalede han, i Modsætning til sin hidtidige Optræden, at Wegener skulde forene sig med den franske højstkommanderende ved Nedre Elben, Marskal Davoust, Fyrste af Eckmühl, og stille sig under hans Overkommando for med Divisionen at bekæmpe Frankrigs Fjender. Frederik den Sjettes Systemskifte kom som et Tordenslag for Prins Vilhelm af Holsten-Beck, der ikke kendte Motivet til Kongens forandrede Holdning. Prinsen vidste ikke, at de med England og Rusland indledede Underhandlinger var strandede. I sin Bitterhed betegnede han Frederik den Sjettes Optræden som en usikker Famlen og Vaklen, og et Øjeblik tænkte han endog paa at deltage paa tysk Side i Kampen mod Napoleon. I Overensstemmelse med sit Ønske fritoges han for Tjeneste ved Divisionen den 23. Maj og ansattes i sin Svigerfaders,

Landgrev Karl af Hessens Stab. Den 29. Maj begav Prins Vilhelm sig fra Oldeslo til Gottorp. Samme Dag rømmede Oberst Tettenborn med sine Russere Hamborg, som derefter blev Hovedkvarter for Marskal Davoust. Ved den bevægelige Division foregik der den Forandring, at Wegener som højstkommanderende afløstes af General, Grev G. L. Schulenburg, der ikke som Forgængeren vilde føle sig mindre behagelig berørt af sin nærmest forudgaaende politiske Fortid. —

Hvad ellers Prins Vilhelm af Holsten-Beck angik, da beklagede Officerskorpset hans Afgang. Den Dom, som Generalkonsul Rist i Hamborg fældede over ham, kan betragtes som typisk for den Opfattelse, man i diplomatiske Kredse havde af hans Personlighed. Rist karakteriserer Prinsen som en ung Militær, der udmærkede sig ligesaa meget ved sin aabne Karakter og sine Grundsætninger som ved sin Fødsel og sine Familieforbindelser.



Gottorp Slot.

V.

Prins Vilhelm af Holsten-Beck tilbragte Sommeren og Efteraaret paa Louisenlund ved Slien, hvor han helligede sig Familielivets Pligter. Den 30. September 1813 fødtes hans ældste Søn, den senere Hertug Karl af Glücksborg. Imidlertid var der foregaaet et Omslag af skæbnesvanger Betydning i den danske Regerings Politik. Frederik den Sjette havde haft i Sinde at frafalde Forbundet med Napoleon og slutte sig til Koalitionen, og Kongens Tilbøjelighed i den Retning havde givet sig Udtryk i den koalitionsvenlige Holdning, som hans Tropper i Holsten indtog overfor Franskmændene. Men som Hovedbetingelse for sin Tilslutning til de allierede Fyrster forlangte Frederik den Sjette, som tidligere berørt, at de skulde garantere ham Besiddelsen af Norge. Gennem særlige Afsendinge havde han forsøgt at bevæge England og Rusland til en saadan Garanti; men hine var bleven afviste, idet saa

vel det engelske som det russiske Kabinet holdt fast ved Traktaterne med Sverrig. Det var en bitter Skuffelse for Frederik den Sjette. Da nu Napoleon ved denne Tid vandt Sejren ved Lützen og Bautzen, fattede Kongen atter Tillid til Kejserens Stjerne. Kronsprins Karl Johan, der var ankommen til Tyskland og havde overtaget Kommandoen over Koalitionens Nordhær gjorde omtrent samtidig med Englands og Ruslands Vidende Danmark et Forslag, ifølge hvilket Danmark skulde afstaa Trondhjem Stift mod territorial Erstatning paa Fastlandet ved den almindelige Fred og stille et Korps paa 25,000 Mand, der under hans Overbefaling skulde deltage i Koalitionenskampen mod Napoleon. Men Frederik den Sjette, der veg tilbage for Tanken om en Deling af Norge, der dog i Kraft af Forholdenes Natur snart vilde have ført til Tabet af hele Norge, forkastede Forslaget. Da han ikke kunde holde sig neutral, eftersom den svenske Kronprins med væbnet Haand trængte paa en Afgørelse, kastede han sig igen i Armene paa Napoleon. Den 10. Juli 1813 fornyedes Forbundstraktaten mellem Danmark og Frankrig. De to Stater garanterede gensidig hinanden Integritet. Danmark forpligtede sig til at erklære Sverrig, Rusland og Preussen Krig, da disse havde villet tvinge det til en Alliance, for paa fransk Rigsterritorium at erobre en Skadeserstatning for Norge, som skulde forenes med Sverrig. Dette sidste Land vilde Napoleon erklære Krig. Kong Frederik den Sjette stillede en Division paa 12,000 Mand til Kejserens Raadighed, hvorimod denne forpligtede sig til at undsætte den jydske Halvø med 16,000 Mand, hvis den skulde blive angreben. Saaledes var Kong Frederik den Sjette knyttet til det franske Kejserriges Skæbne. Siden Begyndelsen af Juni havde Koalitionskampen været af-

brudt ved Vaabenstilstand; men da de indledede Fredsunderhandlinger ikke førte til noget Resultat, genoptoges Kampen i Midten af August. Koalitionen var nu bleven forøget med Østerrig. Den 3. September erklærede Danmark Sverrig Krig. Mod Rusland og Preussen udstedte det sine Krigserklæringer den 22. Oktober. Det var tre Dage efter, at Napoleon havde lidt det store Nederlag ved Leipzig, der frigjorde Tyskland for det franske Herredømme. Den slagne Hær var paa Tilbagetog til Frankrig.

Medens Prins Vilhelm havde sin Opmærksomhed henvendt paa de store Begivenheder i Tyskland, saa det et Øjeblik ud til, at han kunde blive kaldt til en anden Skueplads. Under de økonomiske Savn og Lidelser, som Krigen med England fremkaldte, havde Stemningen i Norge begyndt at vende sig bittert mod den danske Regering, og i indflydelsesrige Kredse dukkede Tanken om en Adskillelse fra Danmark op. Dernæst kom Frederik den Sjette til Kundskab om, at Kejser Alexander af Rusland havde tilsikret den svenske Kronprins Karl Johan sin Bistand til Norges Erhvervelse. For at knytte Nordmændene nærmere til Dynastiet og styrke deres Loyalitetsfølelse, sendte Frederik den Sjette sin Fætter, den præsumptive Tronfølger Prins Kristian Frederik, til Norge. Den unge, smukke og begavede Mand vandt hurtigt Befolkningens Yndest. Det havde været hans Ønske, at Prins Vilhelm af Holsten-Beck skulde følge med ham til Norge; men denne foretrak at forblive i Slesvig. Iøvrigt herskede der et meget venskabeligt Forhold mellem Prins Kristian Frederik og den hertugelige Familie. Herom vidnede den Skrivelse, som Hertug Frederik Karl fra Wellingbüttel sendte Prinsen i April, da der gik Rygter om, at denne skulde overtage Kommandoen

over Militærkorpset i Holsten. Hertugen tilbød deri sin Tjeneste.

„Det gaar mig," skrev han, „som en gammel Parforcehest, der staar i Stald, men hører det udenfor blæse til Opbrud: mit Blod syder i alle Aarer, og jeg ved ikke, hvad der skulde blive af mig, hvis jeg ved vore Troppers Opbrud rolig skulde vedblive at plante min Kaal. Deres Højhed kender min ærefrygtsfulde Hengivenhed for Deres Person. Det vilde gøre mig dobbelt lykkelig, hvis jeg kunde beskytte Dem i Faren; jeg føler endnu Kraft til at føre Kaarden og udholde Strabadser."

Prins Kristian drog imidlertid i Slutningen af Maj til Norge, hvor han afløste Prins Frederik af Hessen, Frederik den Sjettes Svoger, der fik Overkommando over det saakaldte Auxiliærkorps, som Danmark i Følge Forbundstraktaten med Frankrig skulde stille. Korpset, der talte omtrent 12,000 Mand, bestod af en Avantgarde under Oberst Waldeck og af to Brigader henholdsvis under Generalerne Schulenburg og Lasson. Den danske Styrke indlemmedes som en Division i det trettende franske Hærkorps, der desuden talte tre franske Divisioner. Højstkommanderende var General Davoust, Hertug af Auerstädt, med Hovedkvarter i Hamborg. Den Del af Koalitionens Hærmasser, mod hvilken det fransk-danske Korps ved Nedre Elben nærmest skulde operere, var den saakaldte Nordhær, der havde Kronprins Karl Johan til Chef. Til hin hørte et tysk-russisk Korps og en svensk-tysk Division, der henholdsvis under Generalerne Wallmoden og Vegesack stod i Mecklenborg og Pommern.

Den 16. August 1813 aabnede Napoleon atter Felttoget paa Hovedkrigsskuepladsen. Det var hans Plan straks at bemæg-

tige sig Berlin; men for at forhindre hele Nordhæren fra at rykke den truede Stad til Undsætning fik Davoust Befaling til at binde en Del af hin ved en Diversion i Mecklenborg og mulig trænge frem til Stettin, ja til Weichsel, hvis Bevægelsen mod den preussiske Hovedstad lykkedes. Under heldige Fægtninger med Tropper af Wallmodens Korps rykkede en fransk-dansk Styrke frem til Schwerin og Wismar. Men da der indtraf Efterretninger om, at Marskal Oudinot, som havde skullet tage Berlin, var bleven slaaet ved Grossbeeren den 23. August, gav Davoust Befaling til Tilbagetog. Det fransk-danske Korps indtog derefter fra Begyndelsen af September til Midten af November 1813 en Stilling langs Linien mellem Travemünde og Lauenborg. Efter Napoleons store Nederlag ved Leipzig nærmede Afgørelsen paa den jydske Halvø sig med hurtige Skridt. Under sin Fremrykning med Nordhæren mod Vest standsede Kronprins Karl Johan i Hannover, hvorfra han vendte sig mod Holsten, hvis Grænse han overskred i Spidsen af 50,000 Mand. Marskal Davoust trak overfor den overlegne Styrke de franske Divisioner sammen ved Hamborg, hvor de observeredes af et russisk Korps under General Woronsof, medens Prins Frederik af Hessen samlede Auxiliærkorpset ved Segeberg, hvorfor han hurtigst mulig vilde gaa tilbage til Fæstningen Rendsborg. Her havde Prins Vilhelm af Holsten-Beck efter sin Svigerfaders, Landgrev Karls Befaling overtaget Kommandantsposten. Kronprins Karl Johan gennemskuede Frederik af Hessens Hensigt og søgte derfor ved hurtige Bevægelser at trænge sig ind mellem Rendsborg og Prinsen og tvinge denne til en Kapitulation. Men det lykkedes Frederik af Hessen, forfulgt af tyske og svenske Tropper, at føre sit Korps i Dagene fra den 6.

til den 8. December fra Segeberg til Kiel, hvorefter han gik over Ejderkanalen for at vende sig mod Rendsborg, hvis Besiddelse han tillagde stor strategisk Betydning. Men samme Dag, den 9. December overskred et Kosakkorps under Oberst Tettenborn Ejderen ved Frederiksstad, medens et andet fjendtligt Korps under General Wallmoden forcerede Ejderpasset Kluvensik og besatte Sehested mellem Kiel og Rendsborg og udsendte en Kolonne, som bemægtigede sig Eckernförde.

I Holsten var Kronprins Karl Johan under Fremrykning med sin Hovedstyrke. Prins Frederik af Hessen havde nu Valget mellem at trække sig hurtigt tilbage mod Nord gennem Slesvig til Fyen og at marschere til Rendsborg; men da Bevarelsen af dette Punkt paa Halvøen forekom ham at være af megen Betydning under de fremtidige Operationer, besluttede han sig til det sidste. Prinsen brød da med sit Korps op mod Vest. Efter en heftig Kamp, der kostede omtrent fem Hundrede døde og saarede, kastede Prins Frederik af Hessen det fjendtlige Korps under General Wallmoden den 10. December ud af Sehested og banede sig saaledes Vej til Rendsborg, hvor han modtoges sympathetisk af Befolkningen. Prins Vilhelm af Holsten-Beck fratraadte nu Kommandantposten.

Slaget ved Sehested, der danner et smukt Blad i den danske Hærs Historie, havde den Virkning, at det gjorde Kronprins Karl Johan modtagelig for en Vaabenstilstand. Denne afsluttede den 15. December for et Tidsrum af fjorten Dage og fik tre Dage efter Frederik den Sjettes Stadfæstelse. Sydslesvig mellem Ejderen og Linien Eckernförde-Husum skulde holdes besat af de fjendtlige Tropper, medens Fjendtlighederne var afbrudte. Den danske Hær maatte ikke rykke længere frem end til Flensborg.

Frederik den Sjette havde paa dette Tidspunkt til sin Raadighed en Hær paa omtrent 30,000 Mand, der var fordelte paa Øerne og Halvøen. Men i Stedet for at samle dem hurtigst muligt og ved Vaabenstilstandens Udløb gaa angrebsvis frem i Slesvig, vaklede Kongen raadvild frem og tilbage. Prins Frederik af Hessen tog indtrængende Ordet for en energisk offensiv Krigsførelse; men efter et Krigsraad paa Amalienborg i København besluttede Kongen sig til et Flankeforsvar, der skulde føres fra Als og Middelfart. Medens Frederik af Hessen opnaaede Tilladelse til at forblive staaende med sin Division i Rendsborg, samledes næsten hele Hæren langs Fyens Vestkyst, hvor Kongen opslog sit Hovedkvarter paa Hindsgavl. Prins Vilhelm af Holsten-Beck, der med Hensyn til den fremtidige Krigsplan havde indtaget samme Standpunkt som Frederik af Hessen, fik Kommandoen over Forposterne samt Batterierne langs Lille Bælt fra Strib til Strynø. Imidlertid lykkedes det Kronprins Karl Johan at vinde Østerrig for sin Fordring paa hele Norges Afstaaelse, og til Wiener Kabinettets Bistand havde Kongen netop lige til det yderste knyttet sit Haab. Kronprinsen stillede gennem General Tawast som overordentlig Afsending hin Fordring kategorisk til Frederik den Sjette. Han erklærede, at han i Tilfælde af et Afslag vilde gaa over Belterne og angribe København, ligesom Karl X Gustav forhen havde gjort, ja, han truede med Danmarks Sønderlemmelse, idet hele den jydske Halvø skulde omdannes til et Kongerige Cimbrien!

Saa snart Vaabenstilstanden, der var bleven forlænget nogle Dage, udløb, indesluttedes Rendsborg af fjendtlige Tropper, og Oberst Tettenborn satte sig i Spidsen for sine Kosakkompagnier i Bevægelse mod den jydske Grænse. Kong Frederik

den Sjette blev aldeles overvældet af Situationen. I sin Fortvivlelse tabte han Tilliden til sig selv og sin Hær. Saaledes sluttede han da den 14. Januar 1814 den ydmygende Fred i Kiel, ved hvilken han afstod Norge til Kongen af Sverrig mod Svensk-Pommern som foreløbig Erstatning og tiltraadte Koalitionen mod Napoleon. Samme Dag genoprettedes Freden med England, der beholdt Øen Helgoland, men forpligtede sig til at betale Subsidier til et dansk Korps paa 10,000 Mand, der under Kronprins Karl Johans Kommando skulde kæmpe i de allieredes Rækker.

Den svenske Kronprins førte sine Tropper ud af Holsten til Belgien, men ved Hamborg fortsattes Kampen endnu nogle Maaneder mellem Marskal Davoust og et russisk Belejringskorps under General Bennigsen. Imidlertid begyndte Begivenhederne i Norge at træde i Forgrunden. Efter Napoleons Fald, Bourbonnernes Genindsættelse og Freden i Paris kunde Magternes Interesse vende sig mod Norden, og de ejendommelige Forhold bevirkede, at Frederik den Sjette blev bragt i en pinlig Situation. Nordmændene havde nemlig nægtet at anerkende Kielerfreden, idet de hævdede, at Kongen kun havde kunnet løse dem fra deres Troskabsed, men ikke afstaa dem til en anden. Følgelig var de nu blevne Herrer over deres egen Skæbne og vilde selv tage Beslutning om deres Fremtid. De valgte Statholderen, Prins Kristian, til Norges Regent, hvorefter han sammenkaldte en Rigsforsamling paa Eidsvold, der vedtog en Grundlov for Norge og derpaa enstemmig kaarede ham til Konge den 17. Maj 1814.

Medens alt dette stod paa, havde Frederik den Sjette opfyldt sine Forpligtelser mod Koalitionen. Et Korps paa 10,000 Mand, der var delt i to Brigader og havde General Kardorff

til Chef, gik i Marts over Elben og marscherede gennem Hannover mod Rhinen, idet det skulde samvirke med Karl Johans Tropper, der førte en Fæstningskrig i Belgien. Men den svenske Kronprins, der betragtede Freden i Kiel som en af sine stolteste Trofæer, var med dyb Uvilje Vidne til Forholdenes Udvikling i Norge, og han nærede Mistanke til den danske Regering, som efter hans Overbevisning hemmelig tilskyndede Prins Kristian. Karl Johan forstod at vinde de fire Stormagter, især Kejser Alexander af Rusland, for sin Sag. Magterne gav Tilsagn om at udøve et direkte Tryk paa Frederik den Sjette og Prins Kristian. Czaren lovede Kronprinsen militær Medvirkning over for Danmark, hvis det gjordes nødvendigt, og for det Tilfælde skulde General Bennigsens Korps i Holsten anvendes til Operationer paa den jydske Halvø. Den danske Regering fik gennem sin Gesandt i Paris, Waltersdorf, Underretning om disse diplomatiske Forhandlinger. Den mistænkte Karl Johan for nye aggressive Planer mod Halvøen, og kaldte General Kardorffs Korps tilbage ved Udgangen af April. Det indlemmedes som Division i en Hær, der skulde sammendrages i Slesvig og det nordlige Holsten under Overbefaling af Prins Frederik af Hessen. Efter sin Anmodning fik han Svogeren, Prins Vilhelm af Holsten-Beck til Generalkvartermesterløjtnant. Men Troppekoncentrationen blev ikke fuldført, og Hæren kom ikke i nogen feltdygtig Stand.

Det skulde dog ikke komme til nye Fjendtligheder paa Halvøen, hvor mørk den politiske Synskreds end i de følgende Maaneder blev for Danmark. Med Rusland var Freden bleven sluttet den 8. Februar i Hannover, og Kejser Alexander havde deri givet Tilsagn om sin Medvirkning til at

skaffe Danmark en yderligere Erstatning for Norge end Svensk-Pommeren, lige som det ogsaa var bleven fastsat, at Bennigsens Belejringskorps ved Hamborg skulde yde Vederlag for sin Forsyning med Mundforraad. Men Korpset, der kom til at tælle 50,000 Mand, blev alligevel en trykkende Byrde for Befolkningen i Holsten, og Czaren viste personlig en afgjort Uvilje mod Frederik den Sjette, hvad der ogsaa gav sig Udtryk deri, at han trak sin Sanktion af Fredstraktaten i Hannover i Langdrag. Alexander den Første syntes at have arvet det gottorpske Huses fjendtlige Tænkemaade mod Danmark. Han stillede endog Kronprins Karl Johan militær Medvirkning til Norges Undertvingelse i Udsigt, idet General Bennigsen fra den jydske Halvø skulde foretage en Diversion til Fordel for den svenske Hær, der i Juli havde aabnet Felttoget mod Norge. I det Tilfælde skulde den danske Regering tvinges til at levere Transportskibe til de russiske Troppers Overførsel fra Jylland til den norske Kyst. Kommissærer fra de fire Stormagter standsede paa Vejen til Kristiania i København. De fordrede, at Frederik den Sjette som Kongehusets Chef skulde skride energisk ind mod Prins Kristian. Den russiske Grev Mikael Orlof førte især et meget skarpt Sprog. Med en Hentydning til de matte Krigsoperationer paa Halvøen i Januar sagde han til Kongen: „Havde Deres Majestæt valgt hellere at dø end at afstaa Norge, vilde jeg have beundret Dem, men Afstaaelsen er en Kendsgerning, og De maa hjælpe os til at bringe den til Udførelse.“ Men Begivenhederne i Norge gjorde en russisk Diversion fra Jylland overflødig. Efter et kortvarigt Felttog undertegnede den norske Kong Kristian Frederik den 14. August i Moss en Konvention, i Følge hvilken han fratraadte Regeringen og forpligtede

sig til at nedlægge sin Krone over for et overordentligt Storthing. Dermed var Vejen banet for Karl den Trettendes eventuelle Valg til Norges Konge, og Freden var genoprettet i Norden. Men General Bennigsens Korps vedblev alligevel at holde Holsten besat, hvad Czaren tillod i Karl Johans Interesse. Der skulde nemlig udøves et Tryk paa Frederik den Sjette for at bringe ham til at give Afkald paa Kielerfredens Bestemmelse om Afstaaelsen af Svensk-Pommeren fra Sverrigs Side. Dette Offer burde efter Kronprins Karl Johans Mening paalægges Danmark, fordi Danmark ved sin tvetydige Holdning under Begivenhederne i Norge havde modvirket den hurtige og ubetingede Gennemførelse af Kieler Traktaten.

Spørger man med Begivenhederne i den første Halvdel af Aaret 1814 for Øje, hvorledes Prins Vilhelm af Holsten-Beck stillede sig over for disse og særlig over for Frederik den Sjettes personlige Optræden, da maa der svares, at han dømte strængt saa vel om Kronprins Karl Johans og Kejser Alexanders Fremfærd som om Kongens Mangel paa Dristighed, Viljefasthed og Handlekraft. I saa Henseende mødtes Prins Vilhelm i sin Opfattelse med Svogeren, Prins Frederik af Hessen. Naar denne sidste saaledes i Januar havde udtalt sig mod Troppesamlingen paa Fyen og i en Skrivelse til Frederik den Sjette erklæret, at den, der havde tilraadet slig Forholdsregel, havde opofret Fædrelandet, Hærens Ære og Kongens Sikkerhed, saa var dette Udtryk for den Tanke, hvoraf Prins Vilhelm ogsaa var opfyldt. Fremdeles kunde Prinsen ikke forsone sig med det egenmægtige Regeringssystem, Frederik den Sjette havde indført under Krigen. Med Tilsidesættelse af Statsraadet regerede Kongen Landet fra sit Militærkabinet, forbeholdt alt sin personlige Afgørelse og drev

Enevælden til en hidtil ukendt Spidse. Dette Regimente misbilligede Prins Vilhelm, da det stod klart for ham, at Kongen trods sin Arbejdssomhed og varme Følelse for Landets Velfærd paatog sig administrative og politiske Opgaver, hvis heldige Løsning laa over hans Evner. Endelig var Prins Vilhelm en erklæret Modstander af den Indflydelse paa Sagernes Gang, som Frederik den Sjette indrømmede sin Adjudantstab; thi det var vitterligt, at der i den ikke fandtes nogen Mand, som i Retning af militær eller politisk Begavelse hævede sig over Tarvelighedens Niveau. I sit stille Sind gav Prins Vilhelm derfor Hovedstadens Befolkning Ret, naar den ytrede sig skarpt om „de røde Fjer“.

VI.

Trods Fredslutningen med Sverrig, England, Rusland og Preussen, befandt Danmark sig dog i en mørk og pinlig politisk Situation, der middelbart skyldtes Begivenhederne i Norge, idet den svenske Kronprins Karl Johan havde det mistænkt for at staa tilskyndende bag Kristian Frederik og i den Retning havde vundet Kejser Alexander for sin Synsmaade. Det svenske Kabinet, der beskyldte den danske Regering for et Brud paa Kielertraktaten, vilde derfor ikke bringe dennes Bestemmelser om Afstaaelsen af Forpommern med Rügen til Udførelse, lige saa lidt som det vilde betale Resten af den Pengesum, det havde forbundet sig til at udrede til Udrustningen af det danske Hjælpekorps, som skulde anvendes mod Frankrig. Kejser Alexander lod endvidere Bennigsens russiske Korps blive staaende i Holsten, hvor det var en trykkende Byrde for Befolkningen. Til disse uheldige politiske og militære Forhold sluttede Landets økonomiske Lidelser sig; thi endnu føltes Eftervirkningen af Handelens og Pengevæsenets Forstyrrelse under den syvaarige Krig med Storbrittannien meget stærkt. I Sommeren 1814 stod Kursen paa den nye Rigsbanks Sedler endnu saa lavt, at man for hundrede Species i Valuta fik halvsjette hundrede Rigsbanksdaler i Papir.

Da besluttede Frederik den Sjette at kaste sin personlige Indflydelse i Vægtskaalen dels for at skaffe sig saavel Pom-

mern som yderligere Skadeserstatning for Tabet af Norge, dels for at faa det holstenske Okkupationsspørgsmaal løst. Han vilde selv bringe sin Sag for Kongressen i Wien, der i Kraft af en Artikel i den første Pariserfred skulde samles i Efteraaret for at reorganisere Europas territoriale Forhold efter det napoleonske Verdensherredømmes Omvæltninger. Den 5. September 1814 overdrog Kongen ved et Reskript Regeringens Førelse til Dronning Marie for den Tid, han var fraværende fra sine Stater. Samme Dag forlod Frederik den Sjette sin Hovedstad. Han var ledsaget af Udenrigsminister Niels Rosenkrands, den tidligere Direktør i Udenrigsministeriet, Grev Joakim Bernstorf, og Chefen for Generaladjudantstaben, Generalmajor Frans Kristoffer v. Bülow. Men i Kongens Følge var ogsaa Prins Vilhelm af Holsten-Beck, som ved denne Lejlighed fik et særligt Tillidsvotum af sin Svoger; thi først skulde han under Vejs overrække Kejser Alexander, der netop befandt sig paa Rejsen til Kongressen, en kgl. Skrivelse, dernæst skulde han begive sig til Wien og tage blivende Ophold der hos Kongen. Prins Vilhelm traf den russiske Czar i Brünn i Mähren den 23. September og udførte sit Hverv; men den Kulde, hvormed Czaren omtalte Kongen og Danmark, gjorde et højst ubehageligt Indtryk paa Prinsen. Denne følte sig overbevist om, at Alexander den Første var alt andet end venligsindet mod Frederik den Sjette. Da Kejseren havde bragt i Erfaring, at Kongen personlig vilde begive sig til Wien, havde han ogsaa straks skrevet et Brev til Kronprins Karl Johan, i hvilket han forsikrede denne, at hans personlige Deltagelse i Sverrigs og Kronprinsens Interesser ikke i mindste Maade vilde blive afficeret af hans danske Majestæts Nærværelse. Men den svenske Kronprins stillede

sig jo netop den Gang fjendtligt over for Danmark. Havde Frederik den Sjette gennem Prins Vilhelms Sendelse ventet, at Kejser Alexander nu skulde ratificere den allerede i Februar sluttede Fred og give Befaling til de russiske Troppers Rømning af Holsten, saa kom han i den Retning til at opleve en Skuffelse. Foreløbig indtog Czaren en rent passiv Holdning over for disse Spørgsmaal. Først i Midten af November stadfæstede han Fredstraktaten med Danmark.

Imidlertid var Kongen den 22. September ankommen til Wien, hvor han fik en overordentlig sympatetisk Modtagelse fra Kejser Frans den Førstes Side og fik Bolig i det kejserlige Residensslot. Her sluttede Prins Vilhelm sig til sin Svoger og var ligeledes Genstand for megen personlig Sympathi. Dansk Gesandt i Wien var den Gang Grev Kristian Bernstorf, og han deltog naturligvis sammen med Kongen, Rosenkrands og Broderen Joakim Bernstorf i de diplomatiske Forhandlinger, hvortil man undtagelsesvis lod de danske Repræsentanter faa Adgang.

Kong Frederik den Sjette og hans Statsmænd kom nemlig snart til Erkendelse af, at ingen af Kongressens ledende Magter nærede nogen virkelig Interesse for Danmark og derfor stillede sig neutralt til Spørgsmaalet om at skaffe det yderligere Erstatning for Tabet af Norge. Men selv om det modsatte havde været Tilfældet, vilde Frederik den Sjette dog af Hensyn til det danske Folk ikke have kunnet modtage en Erstatning der bestod af nordtysk Landomraade mellem Elben og Rhinen, saaledes som det fra svensk og russisk Side var blevet antydet. Thi det vilde have været det samme som at forlægge Tyngdepunktet i det gamle danske Monarki fra Kongeriget til dets tyske Besiddelser og derved gøre hint til

Dependens af Tyskland; men det havde været i Modstrid med Nationens historiske Personlighed og Kronens helligste Overleveringer. Med den yderligere Erstatning for Norge var der vel derfor fra Magternes Side næppe bleven forbunden nogen alvorlig politisk Tanke, og heller ikke Frederik den Sjette og hans Statsmænd kan vel have tillagt Tilsagnet andet Værd end det, at det kunde tage sig godt ud i Form af en Traktatbestemmelse. Efter at Bernstorfferne i en Note til Stormagternes Repræsentanter havde mindet om den Forpligtelse, Magterne i Erstatningsspørgsmaalet havde paataget sig over for Kongen, ventede de i tre Maaneder forgæves paa Svar, hvorpaa de i en ny Note beklagede sig over den Tilsidesættelse, deres Suveræn havde været Genstand for, idet hans Repræsentanter havde været udelukket fra enhver fælles Raadslagning.

Den mægtige europæiske Krise, som Napoleons Tilbagekomst fra Elba kort efter fremkaldte, bragte Sagen til at forsvinde, hvorimod det pommerske Spørgsmaal fik en anden Løsning end den i Kabinetstraktaten fastsatte, fra hvilken det stokholmske Kabinet som en Følge af de norske Begivenheder havde betragtet sig som løst. Det var Huset Hohenzollerns Arronderingspolitik, der her blev den afgørende Faktor. I den dansk-preussiske Fredstraktat af den 25. August 1814, altsaa lige forinden Frederik den Sjette drog til Wien, bestemte en hemmelig Artikel, at Kongen af Danmark i Overensstemmelse med et af Hans preussiske Majestæt udtalt Ønske vilde afstaa Svensk-Pommeren og Rügen til Preussen mod et Ækvivalent i Penge og Landomraade, hvilket sidste skulde have et for det danske Statsterritorium heldig Beliggenhed. Kabinettet i Berlin traadte derefter i Underhandlinger

med Frederik den Sjette og Karl den Trettende. Resultatet blev et Mageskifte, idet Danmark ved Traktaten af den 4. Juni 1815 afstod Svensk-Pommern og Rügen til Preussen, mod at dette aftraadte Hertugdømmet Lauenborg og betalte to Millioner Daler i preussisk Kurant. Det var det eneste positive Udbytte, Frederik den Sjette opnaaede ved sin personlige Deltagelse i Wienerkongressen. „Deres Majestæt har vundet alles Hjerter," sagde Kejser Alexander til ham. „Maaske Hjerter, men ikke en eneste Sjæl," svarede Kongen.

Wienerkongressen, til hvilken den offentlige Mening i Europa havde set hen med saa store Forventninger om en ny Lykkens Ære for Staterne og Folkene, vakte de største Skuffelser og grundlagde ikke noget politisk Værk af blivende Betydning. Den forfejlede tværtimod sin Opgave paa den mest skæbnesvangre Maade. Da Fyrsterne kaldte Folkene til Vaaben mod Napoleon, havde de opflammet deres Begejstring ved at appellere til Nationalitetsideen og ved at stille dem konstitutionelle Reformer i Udsigt. Men Wienerkongressen tog hverken Hensyn til Nationalitetsprincippet eller til Løftet om liberale Statsinstitutioner. Den udparcellerede en og samme Nationalitet mellem forskellige Magter eller opløste dens Enhed og søgte saa meget som muligt i statsretlig Henseende at gennemføre Absolutismen og de sociale Tilstande fra Tiden før den franske Revolutions Udbrud. Man havde ventet, at den glimrende Fyrste- og Diplomatforsamling, i hvis Spidse stod to Kejsere og fire Konger, vilde have helliget sig Wienerkongressens store Opgave med den dybe Alvor, som Løsningen krævede; men den frembød tværtimod Skuet af et Selskab, der gik op i letfærdige eller tomme Adspredelser af enhver Art. For disse Skyggesider ved Wienerkongressen havde Prins Vilhelm

af Holsten-Beck et skarpt Blik, og han forudsagde med Fremsyn, at Krænkelsen af Nationalitetsideen og de konstitutionelle Principper vilde undergrave den af Wienerkongressen skabte Ordning og kaste Europa ind i en Række revolutionære Rystelser og Opstande fra de skuffede og undertrykte Folks Side. Prins Vilhelm havde ogsaa aabent Øje for det glimrende Selskabs moralske Mangler, og han dømte lige saa skarpt som træffende om Kejser Alexanders Upaalidelighed som Karakter. Han lod sig ikke vildlede af den russiske Selvherskers glatte Ord og indsmigrende Væsen, men han havde stadig den Overbevisning, at Czar Alexander var fjendtlig stemt mod Danmark og dets Konge. Prins Vilhelm fandt under sit daglige Samliv med Frederik den Sjette mangfoldige Anledninger til at foretage Sammenligninger mellem de andre Monarker og Kongen, og han kom til det Resultat, at denne som Personlighed og Karakter indtog en meget fremragende Plads, hvor begrænset hans aandelige Begavelse end var. Prins Vilhelm fandt, at intet blandt Kongressens fyrstelige Medlemmer overgik Frederik den Sjette, naar der var Tale om sund Sans og aabent Retsind, hvor imod han ved sin jævne og elskværdige Optræden dannede en velgørende Modsætning til den megen Selvbehagelighed, Fordringsfuldhed og forlorne Aandrighed, hvoraf han var omgiven. Fyrsten af Ligne, Kongressens gode Hoved, berømmede Kongen af Danmark for hans Livlighed, Munterhed og lykkelige Indfald. Den nederlandske Repræsentant, H. v. Gagern, karakteriserede ham som en venlig, indsigtsfuld Herre. En lignende Dom fældede en af Kongressens Damer, Grevinde Kristiane Bernstorf, en født von Dernath, om Prins Vilhelm af Holsten-Beck.

Prinsen befandt sig i Marts 1815 paa en Udflugt til Italien,

hvor den politiske Reaktion den Gang holdt sit Indtog tillige med de tilbagevendte Dynastier, da Efterretningen indtraf om Napoleons Tilbagekomst fra Elba, Kong Ludvig den Attendes Flugt til Gent og Kejserdømmets Genoprettelse i Frankrig. Prins Vilhelm, der forudsaa de vidtrækkende Følger af denne Begivenhed, ilede tilbage til Wien, hvor Budskabet naturligvis havde vakt den stærkeste Sensation. Den 13. Marts udstedte Magterne en Deklaration, ved hvilken de stillede Napoleon som Fredsforstyrrer uden for Lovens Beskyttelse. Den 25. Marts fornyede de fire Stormagter: England, Rusland, Østerrig og Preussen Forbundstraktaten i Chaumont, ved hvilken de forbandt sig til med forenede Kræfter at kæmpe til Opnaaelsen af en varig Fred. Ved en særlig Traktat med hver af de fire Stormagter tiltraadte Danmark Forbundet af den 25. Marts. Frederik den Sjette forpligtede sig dernæst til at stille et Troppekorps paa 15,000 Mand i den fælles Sags Tjeneste, og England overtog i Kraft af en Subsidietraktat dets Underhold. Europa rustede sig nu til den sidste, afgørende Kamp mod Napoleon, der opbød hele sin Energi for at angribe og adsplitte Modstanderne, før de havde koncentreret deres overtallige Stridskræfter. Saaledes var Situationen, da Kong Frederik den Sjette og Prins Vilhelm af Holsten-Beck i Midten af Maj Maaned forlod Wien og vendte tilbage til Danmark.

Prins Vilhelm, der den 5. April 1815 var bleven udnævnt til Oberst og Chef for det oldenborgske Regiment, som laa i Garnison i Rendsborg, kom ikke til at deltage i de Militæroperationer, Danmarks Tilslutning til Koalitionen medførte. Det traktatmæssige danske Hjælpekorps, der havde Prins Frederik af Hessen til Chef, stod i øvrigt først marschfærdigt,

da Napoleon var bleven besejret ved Waterloo, og Kong Ludvig den Attende igen havde holdt sit Indtog i Paris. Hjælpekorpset var paa sin Marsch kommen til Bremen, da det i Begyndelsen af September fik Befaling til at vende tilbage, hvorefter det lagdes i Kantonnement i Holsten med Hovedkvarter i Rendsborg. Imidlertid sluttedes den saakaldte anden Pariserfred den 20. November 1815, hvori bestemtes, at en Del af Frankrigs nordlige og østlige Departementer skulde i fem Aar holdes besatte af halvandet Hundrede Tusinde allierede Tropper under Hertugen af Wellingtons Overbefaling. Til denne Okkupation maatte det danske Hjælpekorps afgive en Trediedel af sin Styrke, altsaa 5000 Mand. I Slutningen af November begav Okkupationskorpset, der kommanderedes af Prins Frederik af Hessen, sig paa Marschen til Frankrig. Vejen gik over Bremen gennem Holland og Belgien. I Januar 1816 ankom Korpset til Fæstningen Bouchain, omkring hvilket det lagdes i Kantonnement. Prins Frederik af Hessen opslog sit Hovedkvarter i et Slot ved Landsbyen Lewarde i Nærheden af Douay. I henved tre Aar forblev det danske Okkupationskorps staaende i Frankrig.

Wienerkongressen havde haft en dobbelt Opgave, idet den dels skulde foretage en Omfordeling af de europæiske Lande, dels skulde omorganisere Tyskland i territorial og statsretlig Henseende. Den skabte saaledes det tyske Forbund, et af 39 suveræne Stater bestaaende Statsforbund, hvis Fællesanliggender skulde varetages af den tyske Forbundsdag, der samledes i Frankfurt am Main og udelukkende bestod af Repræsentanter for Fyrsterne. Kong Frederik den Sjette tiltraadte som Hertug af Holsten og Lauenborg den tyske Forbundsakt

af den 15. Juni 1815. Da den danske Regering ikke samtidig fik Forholdet mellem Holsten og Danmark-Slesvig klaret, blev hin Tiltrædelse et for det danske Monarki skæbnesvangert Skridt, efter som Tyskland gennem Forbundslandet kunde finde Lejlighed til Indblanding i hints Anliggender.



Glücksborg Slot.

VII.

Efter tre stærkt bevægede Aar fulgte nu for Prins Vilhelm en Fredens Periode, i hvilken han paa Gottorp og Louisenlund fuldt kunde hellige sig Opfyldelsen af Familielivets Pligter. Den 15. Marts 1816 foregik der en væsentlig Forandring i Prinsens personlige Stilling, idet hans Fader døde paa Wellingbüttel. Prins Vilhelm blev nu Liniens Overhoved og var den sjette Hertug i Rækken. Godset Wellingbüttel vendte tilbage til Kongen og den afdøde Hertugs Efterladenskaber gik med til Dækning af Kreditorernes Krav. De materielle Kaar paa Louisenlund var beskedne, men det opvejedes af Familielivets Lykke; desuden var Hertuginden en fortræffelig Husmoder.

Den hertugelige Familie forøgedes. Den 10. April 1818 saa Prins Kristian Dagens Lys paa Gottorp. Ingen kunde den

Gang have nogen Anelse om, at han skulde komme til at bære Danmarks Krone. Samme Aar foretog Hertug Vilhelm, der den 28. April 1818 var bleven forfremmet til Generalmajor, en Rejse til Frankrig for at besøge Okkupationskorpset og dettes Chef, Svogeren Prins Frederik af Hessen, og sin Ven Prins Vilhelm af Hessen, der kommanderede andet jydske Regiment. Hertug Vilhelm begav sig fra Bouchain til Paris, hvor han modtoges med stor Forekommenhed af Kong Ludvig den Attende. Hertugen hilste her paa Statsministeren, Grev Decazes, der stod i et fjærnt Slægtskabsforhold til den sidste Hertug af Glücksborg.

Fra den Tid henlevede Hertug Vilhelm, med en enkelt Afbrydelse, en stille Tilværelse paa Louisenlund og Gottorp. Ved Hoffet i København gjorde han sparsomme Besøg. Hans Familiekreds voksede, idet der endnu fødtes en Prinsesse og to Prinser, af hvilke den sidste, Prins Hans, senere skulde blive knyttet varigt til Danmark som Officer og Ihændehaver af flere Tillidshverv. Hertugen modtog 1825 en Naadesbevisning fra Frederik den Sjettes Side. Kongen skænkede ham nemlig Glücksborg Slot, der tillige bestemtes til Enkesæde for Hertuginden. Her efter skulde den hertugelige Familie føre Navn efter Slottet. Hertugen deltog 1827 i sin Svigerfaders, Landgrev Karl af Hessens 60-aarige Jubilæum som Statholder i Hertugdømmerne Slesvig og Holsten. Samme Aar, den 17. December, havde han den store Sorg at miste sin Moder, Enkehertuginde Frederikke, der døde i en Alder af halvfjerds.

Omtrent ved denne Tid maatte Hertug Vilhelm paatage sig en Opgave, hvilken han helst havde unddraget sig, men naar han ikke gav noget Afslag, skete det, fordi hans Hengivenhed for Frederik den Sjette var for stor til, at han kunde

modsætte sig en indtrængende Opfordring fra dennes Side. I Foraaret 1826 forlovedes Prins Frederik, Prins Kristians attenaarige Søn, med Kongens yngste Datter, Prinsesse Vilhelmine, og det bestemtes, at han for inden Formælingen skulde gennemgaa et toaarigt literært og militært Kursus i Udlandet. Man valgte Genf i Schweiz til hans Opholdssted, og det var egentlig Kongens Ønske, at Hertugen, der fra en tidligere Rejse var bekendt med Forholdene i Genf, skulde være hans Guvernør. Desuden beundrede Kongen den Dygtighed og Fasthed, hvormed Hertugen opdrog sine egne Børn. Men Hertugen tvivlede om, at han vilde kunne løse Opgaven som Opdrager og Vejleder over for Prinsen, i hvis Karakter Stundesløshed og Vægelsindethed var fremtrædende Træk. Han fik, idet han paaberaabte sig sine egne Familiepligter, sit Hverv indskrænket til, at han kun skulde ledsage Prinsen til Genf og med Mellemrum føre Inspektion med hans Undervisning. Den væsentlige Del af Opgaven blev lagt i Grev Rantzau Breitenburgs og Major Karl Ewalds Haand. Efter Prinsens Hjemkomst i Efteraaret 1828 fandt Hertugen, at Opholdet i Udlandet og Uddannelsen ingenlunde havde baaret den forventede Frugt hverken i intellektuel eller moralsk Henseende. Den Jubel og de Forhaabninger, hvormed Hovedstadens Befolkning hilste Prins Frederiks og Prinsesse Vilhelmines Formæling den 1. November 1828, delte Hertug Vilhelm derfor aldeles ikke. Under et Ophold i København det følgende Aar var han Vidne til Kongeparrets Skuffelse og Sorg over Datterens ulykkelige Ægteskab. Han følte dybt for sin Svoger og Svigerinde og forlod Hovedstaden under Indtrykket af deres mørke Sindsstemning. Han skulde ikke mere gense København.

Hertug Vilhelms Liv stundede mod sin Afslutning.

Det saa imidlertid ud til, at han igen skulde komme til at spille en militær Rolle. Under Paavirkning af den franske Julirevolution 1830 rejste Belgien sig for at afkaste det hollandske Herredømme. Befolkningen i Storhertugdømmet Luxemborg, der var tysk Forbundsland, sluttede sig til den belgiske Revolution; kun Garnisonen i Forbundsfæstningen Luxemborg bevarede Troskaben mod Kongen af Holland. Under disse Forhold besluttede Forbundsdagen i Frankfurt, at det tiende Hærkorps, hvortil det danske Forbundskontingent hørte, skulde mobiliseres. Frederik den Sjette overdrog sin Svoger Kommandoen over den danske Styrke. Men som en Følge af Begivenhederne i Nederlandene og Stormagternes Optræden blev der ikke Anvendelse for det tyske Eksekutionskorps. Julirevolutionen overtydede Hertug Vilhelm om, at en ny politisk Æra var i Færd med at oprinde i Europa. For det danske Monarkis Vedkommende fik den sin Virkning i Stænderinstitutionen. Men da Frederik den Sjette bebudede Indførelsen af denne ved Forordningen af den 28. Maj 1831, var Hertugen for nogle Maaneder siden død.

Den 12. Januar 1831 mistede Hertug Vilhelm sin Svigermoder, den et og firsindstyveaarige Landgrevinde Louise af Hessen, Frederik den Femtes Datter. Ved hendes Bisættelse paadrog Hertugen sig en alvorlig Forkølelse, der udviklede sig til en Febersygdom, som lagde ham i Graven den 17. Februar samme Aar. Saaledes blev han reven bort i en Alder af seks og fyrretyve Aar, altsaa midt i sin bedste Manddom. Den 1. Marts 1831 bisattes han i det hertugelige Gravkapel i Slesvig Domkirke. Ved hans Baare vidnede Slotsprovsten,

Generalsuperintendent Adler, at i ham havde Kongen og Fædrelandet tabt en trofast Borger og en dygtig Officer.

Enkehertuginde Louise tog Ophold paa Glücksborg Slot, hvor hun forblev boende i omtrent sytten Aar. I Aaret 1833 besøgte hun i Forening med sin yngste Datter, Prinsesse Louise, Søsteren i København, Dronning Marie, hvem hun den Gang ikke havde set i otte Aar. Den 19. Maj 1838 overværede Enkehertuginden paa Amalienborg sin ældste Søns, Hertug Karl af Glücksborgs Formæling med Prinsesse Vilhelmine, hvis Skilsmisse fra Prins Frederik var bleven fuldbyrdet Aaret forinden. Da det slesvig-holstenske Oprør udbrød 1848, forlod Enkehertuginden Glücksborg og begav sig til sin Datter og Svigersøn, Hertuginde Frederikke og Hertug Alexander i Ballenstedt, Residensstaden i Hertugdømmet Anhalt Bernburg.

Enkehertuginden levede i henved tre Aar efter sin Søns, Prins Kristians, Tronbestigelse i Danmark. Hun døde den 13. Marts 1867 og bisattes ved sin Ægtefæiles Side i Slesvig Domkirke.

MILO'SKE BOGTRYKKERI, ODENSE.

